

กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ชุมชน
กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

The Inheriting Wisdom Process of Community Bamboo
Basketry Handicrafts at Sri Ket Elderly Basketry Group,
Ban Sri Khamchomphu, Saraphi District,
Chiang Mai Province

สุชาดา กำเตชะ วิวัฒน์ แจ่มศรี ยศพนธ์ ปิกวงศ์
กนกพร หวลจิต ชนนภัส วงศ์ใหญ่ และ ชินวัตร ฝากมิตร
Suchada Katecha, Wiwat Jamesri, Youssapon Pikwong,
Kanokporn Huanjit, Chonnaphat Wongyai,
and Chinnawat Fagmit

นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar

วันที่รับบทความ : วันที่ 3 มกราคม 2568

วันที่ส่งบทความที่แก้ไข : วันที่ 9 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์ : วันที่ 14 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาการทำหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต 2) เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการบรรยายและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต มีการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งภายในหมู่บ้านมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานหัตถกรรมจักสาน มีการนำไม้ไผ่ (ไม้บง) ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสาน ดังนี้ การถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคล เป็นการเปิดสอนให้กับผู้ที่สนใจ รวมถึงตัวแทนกลุ่มเป็นวิทยากรให้กับทางมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนต่าง ๆ ให้นำไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน และสร้างรายได้หรืออาชีพให้กับตนเอง ซึ่งในการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตในอนาคต คือ พัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานมีรูปแบบหลากหลาย ทันสมัย ราคาเหมาะสม และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจต่อผู้บริโภค รวมถึงต้องการให้คนรุ่นใหม่ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมจักสานที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

คำสำคัญ: กระบวนการสืบทอด, ภูมิปัญญาหัตถกรรม, หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่

ABSTRACT

This research is a qualitative research. The objectives are (1) to study the history and background of bamboo weaving handicrafts of the Sri Ket Elderly Weaving Group (2) to continue the local wisdom of bamboo weaving handicrafts of the Sri Ket Elderly Weaving Group and (3) to study the development of the process of inheriting the wisdom of bamboo weaving handicrafts of the Sri Ket Elderly Weaving Group. The sample group in this research is presentatives of members of the Sri Ket Elderly Weaving Group, Ban Sri Khamchomphu, Saraphi District, Chiang Mai Province. The purposive sampling method was used, totaling 10 people. The research instrument in this research is in-depth interviews using descriptions and descriptions to analyze data on issues related to the study.

The research results found that in the past, the Sri Ket Elderly Weaving Group inherited the wisdom of weaving handicrafts from their ancestors. The village had an environment conducive to weaving handicrafts. They used bamboo (bong wood) available in the local area to their advantage. The process of inheriting the wisdom of weaving handicrafts is as follows: teaching to those who are interested, including group representatives who act as lecturers for universities or schools, which is a transfer from person to person, allowing them to apply it to their daily lives and generate income or careers for themselves. In developing the process of inheriting the wisdom of weaving handicrafts of the Sri Ket Elderly Weaving Group in the future, it is to make the weaving handicraft products diverse, have modern styles, are affordable, and develop products that are interesting to consumers. In addition, we want the new generation to be aware of the value of weaving handicrafts that have existed since the time of our ancestors.

KEYWORDS: Inheritance process, Handicraft wisdom, Bamboo Basketry Handicrafts

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญในวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชนมีรูปแบบ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงฐานะความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมนั้น ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีความสัมพันธ์กับคน วัสดุ กรรมวิธีในท้องถิ่นนั้น การสืบทอดภูมิปัญญามาตั้งแต่อดีตกาล เป็นความรู้ที่ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์ ปฏิบัติ สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยการนำทุน หรือทรัพยากรธรรมชาติ ที่อิงกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดให้คนในชุมชนนำวัตถุดิบมาแปรรูปจักสาน การสร้างผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยลวดลายอัตลักษณ์ประจำถิ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ ในครัวเรือน นำมาสร้างศิลปหัตถกรรมโดยการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนพื้นฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อให้เกิด ภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยนำไปสู่การสร้างรายได้หลักและอาชีพเสริมแก่ประชาชนในชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก (นิชาวดี ตาเห็ง, 2562)

ภูมิปัญญาเดิมสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยหรือยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ต้องการพัฒนาประเทศพร้อมกันในทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ในยุคสังคมและเศรษฐกิจดิจิทัลที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่อการยกระดับความสามารถ ในการแข่งขัน สร้างรายได้ การพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพคน การสร้างโอกาส ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม เพศ วัย ทุกสถานะทางเศรษฐกิจ ทั้งระดับเมือง และท้องถิ่น สู่อุปการเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยอยู่ดีมีสุข อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยเฉพาะจุดเน้นสำคัญในการเตรียมพร้อมกำลังคน เสริมสร้างศักยภาพของประชากรให้ เป็นคนไทยที่มีคุณลักษณะ “คนไทยไม่ตี มีวินัย สร้างสรรค์นวัตกรรม พึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน มีความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ และสังคม เน้นการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” การเสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง ทัวถึง เพื่อมุ่งสู่การสร้างอาชีพ และมีรายได้ด้วยนวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ประชาชนดำรงชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (นิชาวดี ตาเห็ง, 2562)

เครื่องจักสานเป็นศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและได้พัฒนาทั้งวัตถุดิบ การสร้างรูปทรงลวดลายให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย อุปกรณ์เครื่องมือในการผลิต มีการพัฒนา มาโดยตลอด เครื่องจักสานจึงมีอยู่ในทุกภาคของประเทศ ในปัจจุบันการผลิตภัณฑ์จักสานที่ทำกันอยู่เป็น จำนวนมากตามชุมชน คือ ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ เพราะไม้ไผ่เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ในอดีตจะทำสำหรับ ใช้สอยในครัวเรือน เป็นเครื่องมือในการจับสัตว์ ปัจจุบันทำเป็นอาชีพเสริมบางกลุ่มทำเป็นอาชีพหลัก และ มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตโดยจัดตั้งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว สร้างความมั่นคง เสริมสร้างคุณภาพชีวิตได้ (นัฐธีรนนท์ รอดชื่น, 2560)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่มีการสั่งสม และถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เครื่องจักสานยังเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และไม่เพียงแต่ด้านประโยชน์ใช้สอยเท่านั้นที่มนุษย์พัฒนาขึ้น ความสวยงาม ความทนทานถาวร เป็นปัจจัยที่มนุษย์ให้ความสำคัญ ปัจจุบันเครื่องจักสานได้มีการพัฒนาไปมาก โดยการประดิษฐ์คิดค้นทำให้ได้รูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัย ตลอดจนกลายเป็นสิ่งที่รับใช้ชีวิตมนุษย์จนเป็นมรดกตกทอดมาจนทุกวันนี้ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานนั้นดำรงอยู่ คือ การจัดการความรู้ เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีการจัดเก็บ การพัฒนา การนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน ตลอดจนถึงระดับประเทศ (กนกพร ฉิมพลี, 2555)

การทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพของสังคมแต่ละยุคสมัย จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วในคริสต์วรรษที่ผ่านมาอันเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมซึ่งต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ มากขึ้น ความจำเป็นของการใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานโดยตรงในชีวิตประจำวันลดน้อยลง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นจึงปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย มีการนำประโยชน์ใช้สอยไปใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น มีการพัฒนารูปแบบรูปทรง และขนาดให้แตกต่างไปจากเดิมเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยตามความต้องการมากขึ้น การทำหัตถกรรมจักสานในทุกภาคของประเทศไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ความประสานกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม กรรมวิธี และวัสดุ ตลอดจนรูปแบบของงานหัตถกรรมจักสานที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นแบบอย่างที่สืบทอดกันมา (เจษฎา พัฒรานนท์, 2553)

กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีสะเกษเป็นการรวมตัวของชาวบ้านป่าบางที่นำเอาความรู้ด้านงานจักสานไม้ไผ่ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและนำมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นสินค้าอันมีเอกลักษณ์ให้กับท้องถิ่น วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านป่าบางส่วนใหญ่จะมีความผูกพันกับไม้ไผ่กันมาหลายชั่วอายุคน เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ล้วนแต่จะผลิตมาจากไม้ไผ่ทั้งสิ้น ในยามว่างเว้นจากการทำไร่นา ผู้สูงอายุจะเหลาดอกและสานกระบุง ตะกร้าไว้ใช้เอง ส่วนที่เหลือจะนำไปขายต่อหมู่บ้านอื่น เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว สิ่งที่โดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์งานจักสานผู้สูงอายุศรีสะเกษ คือ ลายสอง หรือลายสองมีดี นับว่าเป็นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีสะเกษ จนทำให้กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีสะเกษเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป (ธีรพัฒน์ บุฬาพิบูลย์, 2566)

ดังนั้น ผู้ศึกษาได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ชุมชนที่ปัจจุบันกำลังประสบกับปัญหาในหลายด้าน เช่น ด้านราคาของวัสดุอุปกรณ์ ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น จึงได้ดำเนินการศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบสานภูมิปัญญา และแนวทางแก้ไขของชุมชนที่มีต่อหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่จะสามารถอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป โดยสามารถทำเป็นอาชีพเสริมที่เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคงและมีความยั่งยืน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ของคน

ในชุมชนที่มีความสร้างสรรค์ ความเพียงพอของรายได้ครัวเรือนที่ได้จากการทำหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ชุมชนที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่แก่คนในชุมชน และเป็นข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการสร้างรายได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสานไม้ไผ่ให้กับกลุ่มอาชีพจักสานในพื้นที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเช่นเดียวกับกลุ่มผู้สูงอายุศรีเกต

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาการทำหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งสนใจศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ชุมชน และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ชุมชนของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน แนวคิดเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญา แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ชุมชนให้กับกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาคำตอบเกี่ยวกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ชุมชน กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภูอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ชุมชน กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ชุมชน จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ในด้านหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในชุมชน เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม จำนวน 1 คน และสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ชุมชน ในชุมชนบ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้กำหนดใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ ประกอบด้วยข้อคำถาม 13 ข้อ โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้ ประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุ ความแตกต่างของการทำหัตถกรรมจักสานในอดีต ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน และหน่วยงานที่สนับสนุน

ตอนที่ 3 สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ ประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้ ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน วิธีการถนอมผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานของคนรุ่นใหม่ และการนำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้ การดำรงรักษาภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานให้ดำรงอยู่ การพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานในอนาคต และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านการสืบทอดภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสาน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ (Descriptive analysis) โดยผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตามข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ชุมชนของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุ บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และนำผลที่ได้เสนอในรูปของการบรรยายและพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ชุมชน กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุ บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” มีผลการศึกษา ดังนี้

1) การศึกษาประวัติและความเป็นมางานหัตถกรรมจักสานของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุ โดยผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุ คือ นางศรีเกตุ ขยัน โดยมีจุดเริ่มต้นในการจัดตั้งกลุ่ม คือ เริ่มมาจากการทำเกษตรในอดีต แต่การทำเกษตรในช่วงนั้นยังไม่เป็นที่นิยม และยังไม่ได้ผลผลิตที่ดีมากนัก นางศรีเกตุ จึงได้นำงานหัตถกรรมจักสานเข้ามาผลักดันเศรษฐกิจแทนการทำเกษตร สืบเนื่องด้วยภายในหมู่บ้านมีต้นไม้ไผ่เป็นจำนวนมาก สภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้านเอื้ออำนวยต่อการทำงานจักสาน นางศรีเกตุ จึงมีความคิดที่จะนำภูมิปัญญางานจักสานที่มีมาตั้งแต่อดีต โดยจัดตั้งกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุ ในปี พ.ศ. 2522 สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วย นางศรีเกตุ ขยัน นางคำปัน กองธรรม นางจันทร์รา แก้วสมุทร นางบัวผัน ชาวลีแสน นายแดง ชัยวาปี นายอภิรมย์ วงศ์แปง และนาย พิเชษฐ ชื่นชอบ โดย นางศรีเกตุ ขยัน เป็นประธานกลุ่ม ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่ม และมีการบริหารงานเพียงคนเดียว ดังนั้นในฐานะที่นางศรีเกตุ เป็นคนในชุมชน จึงได้ทำการรื้อฟื้นการทำเครื่องจักสานขึ้นมาใหม่ ในอดีตการจักสานจะทำเพื่อใช้ในครัวเรือนเพียงเท่านั้น สาเหตุที่ตัดสินใจจัดตั้งกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุขึ้นมา มีเหตุมาจากสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน ในอดีตภายในหมู่บ้านจะมีต้นไม้ไผ่เป็นจำนวนมาก จึงเกิดความคิดที่จะนำสิ่งที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาทำให้เกิดประโยชน์ กอรปกับคนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดงานหัตถกรรมจักสานมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่เยาว์วัย จึงทำให้นางศรีเกตุ เกิดความคิดในการนำไม้ไผ่มาทำเป็นสินค้าในหลากหลายรูปแบบ เช่น เบียด (กระบุง) ซ้าหวด (ตะกร้า) ชะลอม (เครื่องจักสานรูปทรงระบอบ ปากกลม ก้นหกเหลี่ยม ใช้สำหรับใส่ผัก ผลไม้) ข้อง (คล้ายตะกร้าปากแคบ ก้นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ใช้สำหรับใส่ปลา) ไช (รูปทรงเป็นแท่งยาว ด้านหน้ามีช่องเปิด ใช้สำหรับดักจับปลาขนาดเล็ก) กระต๊อบข้าว (ภาชนะที่ใช้สำหรับใส่ข้าวเหนียว) ในอดีตการจำหน่ายสินค้าจะใช้วิธีการการปั่นจักรยานไปจำหน่ายสินค้าในตัวเมืองเชียงใหม่ ตลาดต้นลำไย และตลาดต้นยางเนิ้ง ต่อมาได้ขยายการจำหน่ายไปยังตลาดภายในหมู่บ้าน และส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นและประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้การบริหารจัดการภายในกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุยังไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้การช่วยเหลือ หรือการสนับสนุนเงินทุน ถึงแม้จะยังไม่มีความสนใจเข้ามาสนับสนุน แต่กลุ่มผู้สูงอายุศรีเกตุยังคงดำเนินงานต่อไป โดยมีการสร้างสรรค์สินค้าให้ทันสมัยและเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ เช่น โคมไฟ บ้านสุนัข บ้านแมว ชั้นวางของ ชั้นวางอาหาร และแจกันดอกไม้ เป็นต้น

2) การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมจักสานของกลุ่มผู้สูงอายุศรีเกตุ จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ ตะกร้า ชะลอมขนาดใหญ่ ชะลอมขนาดเล็ก ซ้าหวด โคมไฟ แจกันดอกไม้ ชั้นวางของ บ้านสุนัขและบ้านแมว เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานของกลุ่มผู้สูงอายุศรีเกตุที่ทำยอดขายให้กลุ่มจักสานศรีเกตุมากที่สุด ได้แก่ ชั้นวางของ โคมไฟ โคมไฟรูปมด ตะกร้าใส่ของข้าวสวย และผลิตภัณฑ์ที่ใช้เวลาในการทำงานที่สุดของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุที่เคยทำมา

ได้แก่ โคมไฟ ซึ่งใช้เวลาจักสาน ประมาณ 3 อาทิตย์ หรือ 1 เดือน ซึ่งลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มจักสาน ผู้สูงอายุศรีเกต คือ ลายสอง ซึ่งเป็นลวดลายดั้งเดิมตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ส่วนกระบวนการจัดจำหน่าย ปัจจุบัน กลุ่มหัตถกรรมจักสานผู้สูงอายุศรีเกตได้ทำการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อสะดวกต่อการสั่งซื้อของลูกค้า และเป็นการกระจายผลิตภัณฑ์ไปยังพื้นที่ห่างไกลได้อย่างสะดวก รวมถึงการจำหน่ายสินค้า ณ เมืองทองธานี ซึ่งเป็นการสร้างยอดขายให้มากขึ้น และลูกค้าสามารถเข้าไปดูผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อออนไลน์ได้อย่างสะดวก ในส่วนของวิธีการถนอมผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ให้มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน คือ การนำสินค้าไปอบ ร่มควัน และทาแล็กเกอร์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกัดกินผลิตภัณฑ์จากปลวกและมอด เป็นการป้องกันเชื้อรา และป้องกันความเสียหายของสินค้า ในส่วนของการทาแล็กเกอร์จะเป็นการช่วยป้องกันรอยขีดข่วนและทำให้ผลิตภัณฑ์เงางาม น่าซื้อและน่าใช้มากขึ้น ในปัจจุบันการนำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่มาต่อยอด ในชีวิตประจำวัน สามารถสร้างอาชีพให้กับตนเอง และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ที่สนใจจะเรียนรู้หรือทำธุรกิจได้ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุศรีเกตได้เปิดสอนในหลักสูตรต่าง ๆ และเป็นวิทยากรให้กับสถาบันการศึกษาเพื่อถ่ายทอด องค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจได้นำไปต่อยอดทางธุรกิจ รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้การจักสานจากรุ่นสู่รุ่น

3) แนวทางการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต จะให้ความสำคัญกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานให้มีความทันสมัยมากขึ้น ด้วยการจัดทำสินค้าให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ราคาอ่อมเยา ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว และต้องการให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจศึกษางานหัตถกรรมจักสาน รวมถึงการโฆษณาสินค้าทางช่องทางสื่อออนไลน์ เพื่อให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก จึงทำให้ปัจจุบันกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตได้คิดค้นและสร้างสรรค์การดำเนินงานโดยใช้วัสดุ ใกล้เคียง เช่น การทาแล็กเกอร์ เพื่อป้องกันเชื้อรา การใช้ความร้อนในการประกอบตัวสินค้า การใช้ที่หนีบผ้าหนีบ ส่วนประกอบเข้าด้วยกัน และยังมีส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้เกิดการนำความรู้ไปต่อยอด ในชีวิตประจำวันด้วยการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ทั้งนี้กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตยังมีการพัฒนาสร้างสรรค์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา และต้องการนำเทคโนโลยีมาช่วยพัฒนางานหัตถกรรมจักสาน ในอนาคตกลุ่มจักสาน ผู้สูงอายุศรีเกตมีแนวคิดในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้การจักสานเพื่อให้เยาวชนและผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ รวมถึง การจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ และจัดทำคลิปวิดีโอเพื่อเผยแพร่ทางสื่อโซเชียล อันจะส่งผลทำให้ เด็กและเยาวชนไม่เพียงแต่ในหมู่บ้านเท่านั้น ยังรวมถึงชุมชน ท้องถิ่น และประเทศเกิดความสนใจงานหัตถกรรม จักสาน และต้องการอนุรักษ์งานฝีมือหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ให้คงอยู่ด้วยการสืบสานสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงสามารถนำไปต่อยอดให้เป็นวิชาชีพ และสามารถส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เพื่อเป็น การส่งเสริมเศรษฐกิจไทยให้เติบโตมากยิ่งขึ้น การทำให้คนยุคสมัยใหม่หันมาพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่เพิ่มมากขึ้น คือ การโฆษณาสินค้าผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อสร้างช่องทางใหม่ ๆ ที่เข้าถึง ได้ง่ายทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ทำให้คนรุ่นใหม่เห็นถึงสินค้าจักสานที่สามารถทำเป็นของใช้ที่มีรูปแบบและขนาด หลากหลาย ราคาอ่อมเยา และมีอายุการใช้งานของสินค้าที่ยาวนาน ตระหนักรู้ถึงประโยชน์ของการทำจักสาน

รวมไปถึงการนำไม้ไผ่มาทำให้เกิดประโยชน์ ทำให้ไม้ไผ่สร้างมูลค่า สามารถนำไปใช้สอยในชีวิตประจำวันได้ และมีการสนับสนุนพัฒนาสร้างสรรค์สินค้าจักสานให้น่าดึงดูดและทันสมัยเหมาะสมกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 ประธานกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต

ภาพที่ 2 สมาชิกกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ที่ทำยอดขายได้มากที่สุดของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ชุมชน กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต บ้านศรีคำชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” อภิปรายผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) การศึกษาประวัติและความเป็นมางานหัตถกรรมจักสานของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกต พบว่า ในอดีตมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมจักสานมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งภายในหมู่บ้านมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานหัตถกรรมจักสาน และมีการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานของ ดวงฤทัย อรรถแสง (2552) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญในวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชนจะมีรูปแบบและอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงฐานะความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชน และสังคมนั้น ๆ เป็นอย่างดี การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับคน วัสดุ กรรมวิธีในท้องถิ่นนั้น มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาแปรรูปจักสาน การสร้างผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสพล นิยมไทย (2560) เรื่อง การสืบสานศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสาน เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนบ้านหนองจิก หมู่ที่ 3 ตำบลปากจั่น อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง พบว่า การสืบทอดภูมิความรู้ที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน วิถีชีวิต การใช้ชีวิตของคนในชุมชนที่นำงานด้านจักสานนำมา

เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และเครื่องใช้ในครัวเรือนประเภทต่าง ๆ ซึ่งวัสดุที่จะนำมาใช้ในงานจักสาน จำพวกไม้ มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ สารสุข (2549) เรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมในงานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ชุมชน พบว่า ชุมชนมีความต้องการหารายได้เสริมภายในครอบครัว จึงเกิดการรวมกลุ่มทำการผลิตเครื่องจักสานประเภทของใช้ทั่วไป เครื่องประดับ และของตกแต่ง หรือของที่ระลึกจำหน่ายให้กับลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสินค้าหัตถกรรมจักสานจะเน้นการใช้พื้นฐานทางสังคมเดิม และภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดต่อกันมาจาก บรรพบุรุษ

2) การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมจักสานของกลุ่มผู้สูงอายุศรีเกตุ พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุศรีเกตุ มีการสืบสานภูมิปัญญาของงานหัตถกรรมจักสานมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้วยการเปิดสอนให้กับผู้ที่สนใจ และเป็นวิทยากรให้กับสถาบันการศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปต่อยอดทางธุรกิจและสร้างรายได้ให้กับตนเอง อีกทั้งยังมีชาวบ้านที่สนใจที่จะศึกษางานหัตถกรรมจักสานเพื่อที่จะนำไปต่อยอดอาชีพให้กับตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาของ อังกุล สมคะเนย์ (2535) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง มวลความรู้ มวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนา เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาสู่คนรุ่นใหม่ ตามยุคตามสมัยได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา พัฒรานนท์ (2553) เรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตหัตถกรรมจักสานท้องถิ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: กลุ่มจักสานใบกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาไปจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจ ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้กับเยาวชนในท้องถิ่นเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนได้นำไปปรับใช้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้บริบทชุมชนต่อไปในอนาคต และเผยแพร่ความรู้กันมากขึ้น จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร มะโนวัง และวาสนา เสภา (2563) เรื่อง การพัฒนาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านของผู้สูงอายุเพื่อเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า สมาชิกในครัวเรือนได้รับการถ่ายทอดฝีมือการจักสานจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับลูกหลานเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและสามารถนำไปจำหน่ายได้

3) แนวทางการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตุ พบว่า การพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาจักสานในอนาคต คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานให้มีความหลากหลาย มีรูปแบบที่ทันสมัย ราคาอ่อนโยน และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และต้องการให้คนรุ่นใหม่มีความสนใจในการศึกษางานหัตถกรรมจักสานมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาของ อาภาพรณ ชนานิยม (2555) ที่กล่าวว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการพัฒนาขึ้นใหม่เป็นการนำคุณค่าที่เคยมีมา

ดัดแปลงพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ โดยยังมีความดั้งเดิมหลงเหลืออยู่ การนำภูมิปัญญามาสร้างสรรค์และเรียบเรียงใหม่ ทบทวน ดัดแปลง ประยุกต์ภูมิปัญญาด้วยความคิด เทคนิค และกระบวนการ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ ไหลไม่ทอง (2565) เรื่อง การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของ แต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์จักสานชุมชนจัดอยู่ในประเภทของฝากที่ระลึกและของใช้ในครัวเรือน มีการพัฒนา ตัวผลิตภัณฑ์ให้สามารถดัดแปลงรูปทรงได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งโครงสร้างที่แข็งแรงของผลิตภัณฑ์จักสานท้องถิ่น สามารถนำมาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย น่าสนใจ และสวยงาม สอดคล้องกับวิจัยของ ประทานทิพย์ กระทบ และนัทธมน ชีระกุล (2546) เรื่อง กลุ่มจักสานหมู่บ้านแก้งบ้านก้อชาว ภายใต้โครงการปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน พบว่า ในภาพรวมของกลุ่มจักสานหมู่บ้านแก้งบ้านก้อชาว มีความเชี่ยวชาญในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ สามารถนำมาพัฒนา ตัวผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ มีการขยายรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งประโยชน์ใช้สอยและลวดลายจักสาน รวมถึงเป็นการสร้างตระหนักรู้ของคนในชุมชนถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจักสาน ทำให้คนในชุมชนหันมาศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ควรมีการสร้างสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับผลจากการศึกษาประวัติและความเป็นมาของการทำหัตถกรรมจักสานของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตต์ โดยภาพรวม กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตต์ เช่น หนังสือ ชุดความรู้ แผ่นพับ เพื่อถ่ายทอดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่ม กระบวนการทำหัตถกรรมจักสาน ซึ่งสามารถเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อตอบสนองผู้ที่สนใจทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตต์ควรจัดทำแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทักษะหัตถกรรมจักสาน โดยการสร้างโครงการฝึกอบรมหรือเวิร์กช็อปให้กับเยาวชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดความรู้และสืบสานภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานไปยังรุ่นต่อไป
3. กลุ่มจักสานผู้สูงอายุศรีเกตต์ ควรมีการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการเรียนรู้วิถีการทำเครื่องจักสานจากชาวบ้านในท้องถิ่น โดยการเข้าร่วมกิจกรรมสอนจักสานแบบดั้งเดิมเพื่อให้เกิดการเผยแพร่ภูมิปัญญา และสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาให้กว้างมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีการศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานที่มีความหลากหลาย โดยมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพจักสานที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาไว้อย่างเข้มแข็งและการปรับตัวตามยุคสมัย
2. ควรมีการศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานอื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษาความรู้เพิ่มเติมและทำให้มีความรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานให้มีความหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น เพื่อสืบทอดภูมิปัญญางานหัตถกรรมจักสานให้คงอยู่กับชุมชนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จิราพร มะโนวัง และวาสนา เสภา. (2563). การพัฒนาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านของผู้สูงอายุเพื่อเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เจษฎา พัฒรานนท์. (2553). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วมกรณีศึกษากลุ่มจักสานใบกระท่อม ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬารามณ์ จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงฤทัย อรรคแสง. (2552). กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). ขอนแก่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรพัฒน์ บุปลาพิบูลย์. (2566). สืบสานภูมิปัญญาสู่สินค้าร่วมสมัย. สืบค้นจาก <https://osotho.co/lifestyle/>
- นัฐธีรนนท์ รอดชื่น. (2560). การออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมจักสานพื้นบ้าน บ้านดงชะพลู ตำบลบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 8(1), 1-20.
- นิชาวดี ตานีเห็ง. (2562). การยกระดับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจักสานจากเตยหนามสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนพวงบุโหละ ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ประทานทิพย์ กระทบ และนัทธมน อีระกุล. (2546). *กลุ่มจักสานหญ้าแฝกบ้านก้อขาว ภายใต้โครงการ การปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

มานพ ทับเงิน. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกับความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

มานพ สารสุข. (2549). *การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมในงานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ชุมชน*. *วารสารวิทยาศาสตร์ คชสาสน์*, 36(1), 23-34.

สุดารัตน์ ไหลไผ่ทอง. (2565). *การพัฒนาตลาดขายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่ง บ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัย บูรพา.

โสพล นิยมไทย. (2560). *โครงการ “การสืบสานศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสานเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนบ้านหนองจิก หมู่ที่ 3 ตำบลปากจั่น อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง”*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อาภาพรรณ ชนานิยม. (2556). *การกำหนดแนวคิดของผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม.

อังกูล สมคะเนย์. (2535). *สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.